նրանց վաղուց արգելված է արդէն ոտք կոխել և Ռուսաստանի հողի վրա։

Բայց նոյն Եւրոպա, որ հասկացել է եզուիտների միաբանութեան ներկայութեան անասելի վնասը, հանգիստ կերպով համբերում է որ նոյն հրէշները անբարոյականացնեն Թիւրքաց Հայաստանը, այն բազմաչարչար երկիրը, որին, ընդհակառակին, պէտք է պաշտպանէին և ազատէին Թիւրքերի կամայականութիւնից։

Ի՞նչ օգուտ որ Եւրոպան պահանջում է ինքնավարութիւն Թիւրքաց Հայաստանի համար, կամենալով պաշտպանել նրան քիւրդ հարստահարողներից, բայց մի և նոյն ժամանակ զոհում է նոյն երկիրը արիւնարբու, հարստահարիչ եզուիտներին։

Թիւրքաց Հայաստանը չունի դեռ ևս մի սեփական ներքին վարչութիւն, որ կարող էր վճիռ կայացնել թէ եզուիտները արտաքսվում են Հայաստանի հողից, ուրեմն հայերին մնում է միայն մի ելք եզուիտների վերաբերութեամբ՝ վարվել նրանց հետ, ինչպէս ժողովուրդը ամեն տեղ վարվում է բզէզի, դաշտային մուկի, մորեխի և այլ սրանց նման վնասակար կենդանիների հետ։ Եթէ խելք ունեն Թիւրքաց հայերը, թող միանան քիւրդերի հետ և գործեն եզուիտների դէմ իրանց սեփական միջոցներով։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Գ. Կարապէտովի խմբագրութեամբ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ հրատարակվող «Судебные Порядки» իրաւաբանական թերթը յայտնում է առանձին յայտարարութեամբ, որ մի քանի պատճառներով, որոնց բացատրելը խմբագրութիւնը առայժմ անհնարին է գտնում, ստիպված է դադարեցնել իր գոյութիւնը։ Եթէ յիշած տարակուսութիւնները բացատրվեն, այն ժամանակ, երկու ամսից յետոյ թերթը դարձեալ կը հրատարակվի, իսկ հակառակ դէպքում փողերը կը վերադարձվեն բաժանորդներին։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրներում կարդում ենք որ գեներալ Չերնեաևի դէմ ատրճանակ զցող Նիկոլայ Սանկովսկի, Գրոդնօ նահանգի ազնուական է, 28 տարեկան, լէհացի է, կաթոլիկ դաւանութեան։ Վերջին ժամանակ նա բուֆէտ էր պահում Մօրշանսկ քաղաքի թատրոնում։ Ասում են որ Հերցեգովինայի ապստամբութեան ժամանակ Սանկովսկի որպէս կամաւոր էր ծառայում ապստամբների զօրքի մէջ։

—

Երևելի ֆրանսիացի դերասանուհի Սարա Բերնար այժմ ներկայացումներ է տալիս Օդեսայում։ Թատրոնը միշտ լի է լինում, մանաւանդ հրէայ երիտասարդներով, որոնք նշանաւոր դերասանուհուն սաստիկ համակրական ցոյցեր են անում։

—

Նոյեմբերի 1-ից սկսեց հրատարակվել Օդեսայում մի նոր ռուսաց ամենօրեայ լրագիր «Новороссійскій Листокъ Объявленій», որի խմբագիրն է պ. Օզմիդով։

—

Ստանում ենք շնորհակալութիւններ «Եւրոպա և Հայաստան» առաջնորդող յօդուածի առիթով։

—

Վիեննայի «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագիրը տպել է իր վերջին համարներում Գրիգոր Արծրունու «Սովը Թիւրքաց Հայաստանում» վերնագրով դասախօսութիւնից քաղուածներ։ Ֆրանսիական լրագիրը աշխատել է արտատպել գլխաւորապէս այն տեղերը յիշեալ գրուածքից, որոնք ամենից լաւ են ցոյց տալիս Թիւրքերի զեղծումները և նրանց հալածանքները հայերի դէմ։

—

Լսում ենք որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը կամենում է ընտրել մի տեսուչ դպրոցի համար, քանի որ դպրոցը չունի այժմ մի հաստատ տեսուչ, այլ միայն տեսչի պաշտօնակատար։ Ասում են որ տեսչի պաշտօնի վրա երկու կանդիդատներ կան. դոկտոր Աբիսողոմ Յովհաննիսեանց և Վահան վարդապետ Բաստամեանց։ Մենք մեր կողմից ձայն կը տայինք առաջին կանդիդատի համար։ Մենք կատարելապէս յարգում ենք Բաստամեանց վարդապետին, որպէս համալսարանական արեգային, բայց եթէ Էջմիածնի ճեմարանը կարողանում է Ներսիսեան դպրոցի աշխարհական տեսչի անհատական անկախութիւնը ճնշել, հրամայելով նրան աշակերտներից սրան կամ նրան արտաքսել դպրոցից, որքան աւելի կամայական կերպով կը վարվէն ճեմարանը և զանազան Նահապետեանները Ներսիսեան դպրոցի հետ, երբ տեսուչը կը լինի նրանց ստորադրեալ մի հոգևորական։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Պատգամաւորների ժողովի մէջ սպասում էին, որ նոյեմբերի 19-ին Գամբետտա մի ճառով աւելի ընդարձակօրէն կը բացատրի իր քաղաքական նախագիծը։ „Հավաս“ ընկերութիւնը հաղորդում է, թէ կառավարութիւնը մի քանի հարցերին պատասխանելուց յետոյ, կը դադարեցնի պատգամաւորների ժողովի պարապմունքները, որպէսզի ժամանակ ունենայ մշակել վերանորոգութիւնների նախագիծը։ Այսպիսով կառավարութիւնը կը պահանջի պատգամաւորների ժողովից գումար Տունիսի արշաւանքը վերջացնելու համար և Բելգիայի, Իտալիայի և Աւստրո-Ունգարիայի հետ առևտրական դաշնագիրների վաւերացումն։ Պատմում են, որ Գամբետտա նորից սկսել է բանակցել Ֆրէյսինէի և Լէօն Սէյի հետ։ Առաջինին նա կամենում է Ալժիրիայի գլխաւոր-նահանգապետ նշանակել, իսկ երկրորդին դեսպան Ս. Պետերբուրգի մէջ։ Կառավարութիւնը մտադիր է Բեռլինի մէջ Սեն-Վալիէի տեղ Շալմել-Լակուրին ֆրանսիական դեսպան նշանակել, թէպէտ դեռ ևս չեն հարցրել գերմանական կառավարութեան կարծիքը այդ գործի մասին։ Երեսփոխանները խորհրդակցում են այն հարցի մասին, թէ իրանք ինչպէս պէտք է վարվեն, եթէ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Պօլ Բեր կառաջարկի ոչնչացնել եկեղեցական բիւջետը և եթէ մեծամասնութիւնը կը պաշտպանի այդ առաջարկութիւնը։

Պատերազմական նոր մինիստրը ուղարկեց գեներալ Սօսիէին հետևեալ հեռագիրը. „Յայտնեցէք Ալժիրիայի և Տունիսի մէջ գործող զօրքերին, որ անընդհատ հոգում եմ նրանց մասին և պատրաստ եմ օգնել նրանց այն բոլոր միջոցներով, որոնք իմ ձեռքին են“։

Գամբետտա նորերումս խորհրդակցեց Գրևիի հետ մի քանի դեսպաններ նշանակելու մասին։ Այդ հարցի վերաբերութեամբ դրական վճիռ չէ կայացրած, գոնեա լրագիրներին ոչինչ յայտնի չէ։ Ֆրանսիական մամուլը սկսում է անբաւականութիւն ցոյց տալ նոր մինիստրների գաղտնապահութեան համար։ Լրագրական ռեպորտէօրներին այլ ևս մտնելի չեն նախկին „հաստատ աղբիւրները“ և նրանք մնում են առանց տեղեկութիւնների կառավարութեան դիտաւորութիւնների մասին։

Ինչպէս յայտնի է, Վիկտոր Հիւգօ փարիզի խորհրդարանի ներկայացուցիչ է սենատի մէջ և շուտով նոր քուէարկութեան պէտք է ենթարկվի։ Արմատականները առաջարկեցին Հիւգօին ընտրութիւնների ժամանակ նրան քուէարկել, եթէ նա յանձն կառնի առաջարկել, որ սենատը փակվի իբրև մի հիմնարկութիւն, որ չէ համապատասխանում ժողովրդական սահմանադրութեան ոգուն։ Հիւգօն այդ առաջարկութիւնը անողներին հետևեալ պատասխանը տուեց՝ „կարող է լինել լաւ սենատ, ինչպէս կարող է լինել և վատ պատգամաւորների ժողով։ Լուի Ֆիլիպպի ժամանակ սենատը ժողովրդի հաւատարմութեանը արժանացաւ, մինչդեռ պատգամաւորների ժողովը կորցրեց այդ հաւատարմութիւնը“։

Իտալիայի և Ֆրանսիայի յարաբերութիւնները ներկայումս բարեկամական չեն։ Ասում են, որ Փարիզի մէջ իտալական դեսպան կը նշանակվի Չիալդինի, որի անձնական յարաբերութիւնները Գամբետտայի հետ բարեկամական են։ Մինչև նոյեմբերի 19 Գամբետտա չը տեսնվեցաւ օտար դեսպաններից ոչ մէկի հետ։ Նա միայն ուղարկեց նրանց իր այցետոմսը և շրջաբերականը։ Նոյեմբերի 15-ին դեսպանները այցելեցին Գամբետտային, բայց չը գտան նրան արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

—

Յունական պարլամենտի արձակելը այնպիսի մի ժամանակ, երբ հասարակական կարծիքը անհամբերութեամբ սպասում էր նրա պարապմունքների սկսելուն, աչքի առաջ ունենալով, որ կառավարութեան քաղաքականութիւնը պէտք է դատապարտվէր, ամենքի վրա ծանր տպաւորութիւն գործեց։ Ընդհանուր անբաւականութիւնը հետզհետէ մեծանում է և, որովհետև

ազգի մասնիկների հետ, իւրաքանչիւր քաղաքում գաղտնի դաւադրութիւններով և մատնութիւններով ճգնում են խորտակել նոցա, որոնք յանդգնում են ամեն ինչ հրապարակ հանել և չը թողնել որ կեղծ հայութեան անունով պղտոր ջրերում չաղ չաղ ոսկի ձկներ որսան…

Սա է պատճառը, որ պարտաւորութիւն համարեցի այս անգամ յատկապէս զգուշացնել ձեր ընթերցողներին թէ խօսելով Կ. Պօլսի սովելոց յանձնաժողովի վրա, բնաւ չունեմ մտքումս որ և է «յարձակում», «թշնամանք», «պարսաւ» և «կծվութիւն», այլ ուզում եմ միայն մի քանի դիտողութիւններ անել այն մարմնի մասին, որի գործունէութեան հետաքրքիր է համայն հայ ազգը։

Սովելոց յանձնաժողովի գործունէութիւնը, ասում եմ, հետաքրքիր է համայն հայ ազգին ոչ այնքան նորա համար, որ այդ ազգի գրեթէ բոլոր անդամները մաս ունեն իրանց սովամահ եղբայրների փրկութեան գործի մէջ, այլ նորա համար որ այդ մասնակցողները իմանան թէ մի մեծ ազգային տագնապի մէջ, ինչպէս Թիւրքաց Հայաստանին վրա հասած աղէտն էր, ովքեր էին ազգի բաղդը տնօրինող մարդիկ, որոնց նուիրել էր ազգը իր անպայման վստահութիւնը, և թէ ո՞ր աստիճան կարողացան նոքա արդարացնել այդ վստահութիւնը և արժանի գտնվել իրանց ստանձնած բարձր պաշտօնին։ Այսպիսի մի լուսաբանութիւն հարկաւոր է մանաւանդ նորա համար, որ Տէր մի արասցէ, մի ուրիշ աղէտ վրա հասնելու ժամանակ, ազգը արդէն տեղեակ լինի թէ ինչ հանգամանքների վրա է հարկաւոր աւելի մեծ ուշադրութիւն դարձնել ընդհանուր չարիքը աւելի շուտ և աւելի հեշտութեամբ խափանելու համար, քան թէ այն գործունէութեան եղանակը, որը ունեցել է առաջին անգամ հայոց մէջ համազգային գործակցութեան ասպարէզ ունեցող մի մարմին։ Ուրեմն այսպիսի բանի վրա դիտողութիւններ անելը և նաև ծանր կերպով խօսելը կարող է նոյնչափ հրահանգիչ լինել միւս անգամի համար, որչափ և օգտաւէտ։

Յայտնի է, որ սովելոց յանձնաժողովը կազմված է երեք վաճառական և մի Բ. Դրան պաշտօնեայ մարդիկներից. այս վերջինը յանձնաժողովի քարտուղարն է, որովհետև ոչ մէկը միւս երեք անդամներից ոչ մի լեզուով գրագէտ չէ։ Սոցա արած բոլոր բացարձակ տնօրինութիւնները մօտ մէկ միլիոն րուբլ գումարի հետ եղած են իրանց կատարեալ պատասխանատուութեան տակ. վասնորոյ ընդհանուր հայ ազգի առաջ յանձն առած պատասխանատուութիւնը պիտի լինի այնպիսի հաստատ հիմունքների վրա, որով պատասխանատուները ոչինչ քննադատութիւնից և հաշուեպահանջումներից բնաւ երկիւղ չը կրեն։ Տայ Աստուած, որ այդպէս լինի, բայց ամեն կողմից լսվող հասարակաց կարծիքը դժբաղդաբար հակառակն է հաստատում, վասնորոյ յայտնենք նախ այն դատողութիւնները, որոնք պատկանում են այդ հասարակութեան, իսկ միւս անգամ մէջ բերենք մեր սեփական կարծիքը, որ սորա հետ միասին ուրախութեամբ կարողանանք լսել այն պատասխանները, որ կը տայ ինքը յիշեալ յանձնաժողովը։

Յանձնաժողովի մինչև հիմայ բանած բոլորովին խորհրդաւոր և մռայլապատ ընթացքից մեծապէս դժգոհ լինելով այստեղի հասարակութիւնը, որը զրկված է այդպիսով ո և է կոնտրօլ անելու կարողութիւնից, իր հաւանական ենթադրութիւնները վարած գործի խառնակութեան և անշահախնդրութեան վերաբերմամբ հիմնում է գործավարների անձնական յատկութեանց և արժանեաց վրա։ Այս տեսակէտից նայելով գործի վրա, հասարակութեան համարումը բաւական անպաստ է սովելոց յանձնաժողովի կատարած գործունէութեան ուղղութեան համար և ահա ինչպէս։

Գ. Սերովբէ Կիւլպենկեանը ճանաչված է այստեղ և այդտեղ ինչպէս մի ճշտակատար և խստապահ վաճառական, որը նաև կէս կոպէկ մէկի վրա փոխադրելու ժամանակ, այդ կէս կոպէկը թղթի վրա փոխանակագիր գրել կը տայ։ Այսպիսի մի վաճառականական արժանիք ի հարկէ բնաւ չէ կարող կշտամբվում և պայման համարվել այդպիսի մէկի ո և է հայրենասիրական եռանդի և գիտակցականութեան, այլ գուցէ ընդհակառակը նորա բացասական կողմերի արտայայտութիւնը միայն լինի…. Այո, պ. Սերովբէ Կիւլպենկեանը այն հին վաճառականների տիպարներիցն է, որը գուցէ շատ մեծ ուրախութեամբ հազարներ կը տայ մի եկեղեցու շինութեան համար, բայց մի և նոյն ժամանակ իր հաշուէմատեանը մտած ժամանակը, նա ոչ մի վայրկեան այնչափ չի յափշտակվի որ և իցէ պլատոնական, իդէալական զգացմունքով, որ բուն արժանոյն չը գնահատէ թէ ինչ ասել է խնայողութիւն, տոկոս և այլն (այն էլ ի հարկէ հայկական մաքովը)։ Այս այսպէս լինելու հետ միասին սակայն հասարակութիւնը շատ գոհ կը լինէր, եթէ սովեալներին «պաշտօնապէս» բաժանած մօտ մէկ միլիոն րուբլի տնօրինութիւնը լինէր իրան պ. Կիւլպենկեանի ձեռքին և իշխանութեան տակ. մինչդեռ այդ գործերի բոլոր կարգադրութիւնը եղել է մի այնպիսի մարդու բացարձակ կամքի տակ, որ մարդ կը սարսի, երբ կը մտածէ ո և է հաշիւ տալ հրապարակապէս նորա անձնաւորութեան վրա. այդ անձը Աբիք Ռընջեան ասվող մէկն է, որի մասին թէպէտ դուք լսած էլ չը լինէք, բայց սովելոց յանձնաժողովի մէջ նա է համ գանձապահ, համ գանձաչահ, համ ամեն ինչ։

Աբիք Ռընջեանը մի տաճկական փողրալն է, որի գործունէութիւնը անցեալ սերբիական պատերազմի ժամանակ սկսվեց տաճկական մի զօրքի ածուխավաճառի պաշտօնից և վերջացաւ բոլոր զօրաբանակի ինտենդանտի պաշտօնով։ Էլ հասկացէք…. Անցեալ տարվայ սովի ժամանակ, երբ հարկ եղաւ մի յանձնաժողով կազմել Կ. Պօլսի մէջ, մտածեցին թէ այդ յանձնաժողովի մէջ հարկաւոր է մտցնել նոյնպէս և մի երկու Դրան կարող էֆենդիներ, որով տաճկական կառավարութեան կողմից որ և է խափանարար արգելքներ չը լինեն յանձնաժողովի գործունէութեան համար. վասնորոյ յանձնաժողովի չորս անդամներից երկուսը ընտրվեցին էֆենդիներ, որոնցից առաջինը եղաւ Աբիք Ռընջեանը։ Ածուխավաճառից կարճ ժամանակում մէծ էֆենդի և անուանի հարուստ լինող մարդը, անե-